FELSEFE Sınıf-10

KONU FELSEFİ BİR METİNDE DOĞRULUK VE GERÇEKLİK İLİŞKİSİ

"Doğruluk" ve "Gerçeklik" günlük dilde zaman zaman birbirleri ile karıştırılan ve birbirleri yerine kullanılan iki terimdir. Felsefi bir söylem içerisinde ise ayrımları açık şekilde belirlenmesi gereken, birbirlerinden farklı olan iki kavramdır.

Gerçeklik: Kelime anlamı olarak zamanda ve mekânda var olan her şeydir.

Doğruluk: Bir yargının, önermenin, nesnesi ile uygunluğudur. Nesnesine uygunsa doğru, uygun değilse yanlıştır. "Güneş, her gün doğar ve batar." yargısı nesnesiyle uyuştuğu için doğrudur. Bu olgusal doğruluğa örnektir. "Üçgenin iç açılarının toplamı 180 derecedir." yargısı da nesnesine uygun olduğu için doğrudur. Bu yargının nesnesi olan üçgen soyut bir nesnedir.

DOĞRULUK VE GERÇEKLİK

«Genellikle gündelik hayatta karşımızdakinin bir iddiasını doğru bulmadığımızı belirtmek istediğimizde "Senin bu sözün yanlış." dediğimiz gibi "Senin bu sözün gerçek değil." dediğimiz de olur ya da daha ilginç bir örnek olarak Amerikan filmlerindeki mahkeme sahnelerinde tanığa ettirilen yemini verebiliriz: Bu yemin Türkçeye bazen "doğruyu, yalnızca doğruyu söyleyeceğime…" bazen ise " gerçeği, yalnızca gerçeği söyleyeceğime…" şeklinde çevrilmektedir. Aslında doğrusu birinci yani tanığın yalnızca "doğru"yu söyleyeceğine yemin etmesidir. Çünkü "gerçek" asla söylenemez. Gerçek, söylenen şeyin, iddianın konusu olan şeydir ve dış dünyada, nesnel dünyada bulunur.

Örneğin "güneş", "havanın sıcaklığı", "yağmur yağması" bir doğru değildir, bir gerçektir. Ama güneşin var olduğuna, havanın sıcak olduğuna, dışarıda yağmur yağdığına ilişkin sözümüz, ifademiz "doğru"dur (veya eğer dış dünyada bir güneş yoksa hava sıcak değilse, yağmur yağmıyorsa "yanlış"tır). O hâlde doğruluk zihinle, zihinde bulunan veya zihnin ürettiği bir şeyle, teknik bir deyişle "önerme" ile ilgilidir. Bir önerme doğru veya yanlış olabilir. Buna karşılık gerçeklik veya gerçek olmama önermenin konusu olan şeyle özneye göre "dıştan" olan şeyle ilgilidir. Kısacası bir şey veya bir olgu doğru veya yanlış olamaz. Daha doğrusu her önerme telaffuz edilir edilmez, bu özelliği bakımından yani bir ses veya bir yazı olarak gerçektir.»

Ahmet ARSLAN, Felsefeye Giriş

«Yüzyılımızın önemli ama unutulmaya yüz tutmuş filozoflarından Nicolai Hartmann'a göre doğruluk, nesnenin bir temsili, bir tasarımı olan bilinçteki imge ile nesne arasındaki ilişkinin bir özelliğidir. Bilinçteki imgenin bilgisel değerini belirleyen, onun nesneyle uyuşmasının ya da nesneye uygunluğunun derecesidir. Bu ikisi arasındaki örtüşme ne kadar fazla olursa, yani nesnenin özellikleri imgede ne kadar fazla temsil edilebilirse, bilme de o kadar güçlü olur. Doğruluk/yanlışlık da tam burada söz konusudur; eğer bilinçteki imge ile nesne arasındaki uyuşma varsa bilgi doğru, uyuşmama, sapma varsa bilgi doğru değildir.»

Harun TEPE, Doğruluk "Uygunluk" Mudur?

Nicolai Hartmann

SORULAR

1.) «Dünya yuvarlaktır.» önermesi "Dünya" diye adlandırdığımız gezegenin yuvarlak olması halinde doğru, olmaması halinde ise yanlış değeri almaktadır. Buna karşılık "Dünya" kendi başına ne doğrudur ne yanlıştır; fakat o gerçek bir varlıktır.

Buna göre doğruluk ve gerçeklik ile ilgili aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

A) Doğruluk bir değerdir.
B) Gerçeklik bir tür var olma durumudur.
C) Doğruluk düşünceden bağımsızdır.
D) Gerçeklik, insan algısından bağımsızdır.
E) Doğruluk, bilginin nesnesine uygunluğudur.

Cevap: C

2.) Bir yargı ya da önerme nesnesiyle uyuşuyorsa ya da ifade ettiği bilgi, nesnesine denk düşüyorsa o bilgi doğrudur. Gerçek değildir. Çünkü gerçeklik sadece zamanda ve mekanda var olma durumudur. Örneğin "'Bu kapı demirdendir." önermesi ancak ve ancak o kapının demirden olması durumunda doğrudur.

Verilen açıklama aşağıdaki sorulardan hangisine cevap niteliğindedir?

A) Doğru bilgi mümkün müdür?
B) Doğru bilginin ölçütü nedir?
C) Bilgilerimizin kaynağı nedir?
D) Doğru bilginin sınırları var mıdır?
E) Doğruluk ve gerçeklik arasındaki fark nedir?